

With Humble Pranams
To
Sri U.Ve. Mukkur Lakshmi Narasimhachariyar Swamy

Taittirīya-Saṃhitā

Edited by Vijayaraghavan Bashyam

Book 1, Chapter 1

कृष्ण यजुर्वेदीया तैत्तिरीय संहिता, प्रथमं काण्डम्, प्रथमः प्रपाठकः

दर्शपूर्णमासौ

हरिः ॐ

[[1-1-1-1]]

इषे त्वोर्जे त्वा

वायवः स्थोपायवः स्थ

देवो वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मणे।

आ प्यायध्वमन्त्रिया देवभागमूर्जस्वतीः पयस्वतीः प्रजावतीरनमीवा अयुक्षमाः।

मा वः स्तेन ईशतु माऽघशःसः।

रुद्रस्य हेतिः परि वो वृणकु।

ध्रुवा अस्मिन् गोपतौ स्यात् बह्वीः।

यजमानस्य पशून् पाहि ॥

[[1-1-2-1]]

यज्ञस्य घोषदसि

प्रत्युष्टः रक्षः प्रत्युष्टा अरातयः

प्रेयमगाद्विषणा बर्हिरच्छ मनुना कृता स्वधया वितष्टा। त आ वहन्ति कवयः पुरस्ताद् देवेभ्यो जुष्टमिह बर्हिरासदै॥

देवानां परिषुतमसि

वर्षवृद्धमसि

देवबर्हिमा त्वाऽन्वज्ञा तिर्यक्

पर्वते राध्यासम्

आच्छेत्ता ते मा रिषम्।

देवबर्हिः शतवल्द्रां वि रौह सहस्रवल्द्राः ॥

[[1-1-2-2]]

वि वयः रुहेम

पृथिव्याः संपृचः पाहि

सुसंभृता त्वा संभरामि

अदित्यै रास्ताऽसीन्द्राण्यै सन्नहनम्

पूषा ते ग्रन्थिं ग्रन्थातु स ते माऽस्थात।

इन्द्रस्य त्वा ब्रह्म्यामुद्यच्छे बृहस्पतेर्मूर्धा हरामि

उर्वन्तरिक्षमन्विहि

देवंगममसि ॥

[[1-1-3-1]]

शुन्ध्यं दैव्याय कर्मणे देवयज्यायै

मातरिश्वनो घर्मोऽसि

द्यौरसि पृथिव्यसि

विश्वधाया असि परमेण धाम्ना

टःहस्व मा ह्नः।

वसूनां पवित्रमसि शतधारं

वसूनां पवित्रमसि सुहस्तधारः ॥

हुतः स्तोको हुतो द्रप्सः।

अग्रयै बृहते नाकाय। स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याम्।

सा विश्वायुः सा विश्वव्यच्चाः सा विश्वकर्मा

सम्पृच्यध्वमृतावरीरुर्मिणीर्मधुमत्तमा मन्द्रा धनस्य सातये

सोमैन्

[[1-1-3-2]]

त्वाऽस्तनन्मीन्द्राय दधि

विष्णो हृव्यः रक्षस्व ॥

[[1-1-4-1]]

कर्मणे वां देवेभ्यः शकेयम्।

वेषाय त्वा

प्रत्युषः रक्षः प्रत्युषा अरातयः।

धूरसि

धूर्व धूर्वन्तम्

धूर्व तं योऽस्मान् धूर्वति तं धूर्व यं वयं धूर्वामः

त्वं देवानामासि सस्तितमं पत्रितमं जुष्टतमं वहितमं देवहृतमम्

अहुतमसि हविर्घानम्।

दृहस्त्वं मा ह्वाः।

मित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रेक्षे

मा भेर्मा सं विकथा मा त्वा॥

[[1-1-4-2]]

हिंसिषम्

उरु वाताय

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनौर्बहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामग्नये जुष्टं निर्वैपाम्यमीषोमाभ्याम्

इदं देवानामिदमु नः सुह

स्फात्यै त्वा नारात्यै

सुवरभि वि र्ख्यैषं वैश्वानरं ज्योतिः।

दृहन्तां दुर्या द्यावापृथिव्योः।

उर्वन्तरिक्षमन्विहि।

अदित्यास्त्वोपस्थै सादयामि।

अग्ने हृव्यः रक्षस्व॥

[[1-1-5-1]]

देवो वः सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः।

आपो देवीरग्नेषु अग्नेगुवो ऽग्ने इमं यज्ञं नयताग्ने यज्ञपतिं धत्त

युष्मानिन्द्रो ऽवृणीत वृत्तूर्यै यूयमिन्द्रमवृणीध्वं वृत्तूर्यै

प्रोक्षिताः स्थ।

अग्नयै वो जुष्टं प्रोक्षाम्यमीषोमाभ्याम्।

शुन्ध्यध्वं दैव्याय कर्मणे देवयज्यायै।

अवधूतः रक्षो ऽवधूता अरातयः।

अदित्यास्त्वगसि प्रति त्वा॥

[[1-1-5-2]]

पृथिवी वैत्तु।

अधिष्वरणमसि वानस्पत्यं प्रति त्वाऽदित्यास्त्वग्वैत्तु।

अग्नेस्तनूरसि वाचो विसर्जनम्

देववीतये त्वा गृह्णामि ।

अद्विरसि वानस्पत्यः

स इदं देवेभ्यौ हृव्यं सुशमि शमिष्व ।

इष्मा वदोर्जमा वद

युमद्वदत

वयं संघातं जैष्म

वर्षवृद्धमसि

प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्तु

परापूतं रक्षः परापूता अरातयः ।

रक्षसां भागौ इसि

[[1-1-5-3]]

वायुर्वै वि विनकु

देवो वः सविता हिरण्यपाणिः प्रति गृह्णातु ॥

[[1-1-6-1]]

अवधूतं रक्षो इवधूता अरातयः ।

अदित्यास्त्वगसि प्रति त्वा पृथिवी वेत्तु

दिव स्कम्भनिरसि प्रति त्वादित्यास्त्वगवेत्तु

धिषणाइसि पर्वत्या प्रति त्वा दिव स्कम्भनिर्वेत्तु

धिषणाइसि पार्वतेयी प्रति त्वा पर्वतिर्वेत्तु

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे इश्विनोर्बहुभ्या पूष्णो हस्ताभ्यामधि वपामि

धान्यमसि धिनुहि देवान्

प्राणाय त्वा

[[1-1-6-2]]

अपानाय त्वा व्यानाय त्वा

दीर्घामनु प्रसितिमायुषे धाम् ।

देवो वः सविता हिरण्यपाणिः प्रति गृह्णातु ॥

[[1-1-7-1]]

धृष्टिरसि ब्रह्म यच्छ ।

अपान्ने इग्निमामादं जहि निष्क्रव्यादं संघाऽस देवयजं वह

निर्देश्यं रक्षो निर्देशा अरातयः ।

ध्रुवमसि पृथिवीं दृश्याऽयुर्दृश्यं प्रजां दृश्यं सजातानस्मै यजमानाय पर्यूहं
धर्त्रमस्यन्तरिक्षं दृश्यं प्राणं दृश्यापानं दृश्यं सजातानस्मै यजमानाय पर्यूहं
धरुणमसि दिवं दृश्यं चक्षुः ॥

[[1-1-7-2]]

दृश्यं श्रोत्रं दृश्यं सजातानस्मै यजमानाय पर्यूहं
धर्मासि दिशो दृश्यं योनिं दृश्यं प्रजां दृश्यं सजातानस्मै यजमानाय पर्यूहं
चितः स्थ प्रजामस्मै रथिमस्मै सजातानस्मै यजमानाय पर्यूहं
भृगूणामङ्गिरसां तपसा तप्यच्यम् ।

यानि धर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः । पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू वि मुञ्चताम् ॥

[[1-1-8-1]]

सं वंपामि

समापौ अद्विरग्मत् समोषधयो रसैन्
सः रेवतीर्जगतीभिर्मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यच्यम्

अच्यः परि प्रजाताः स्थ समद्विः पृच्यच्यम् ।
जनयत्यै त्वा सं यौमि ।

अग्न्यै त्वाऽग्नीषोमाभ्याम्

मखस्य शिरौ ऽसि
घर्मोऽसि विश्वायुः ।

उरु प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथताम् ।

त्वचं गृह्णीष्व ।

अन्तरितः रक्षोऽन्तरिता अरातयः ।

देवस्त्वा सविता

[[1-1-8-2]]

श्रपयतु वर्षिष्ठे अधि नाके ।

अग्निस्ते तनुवं माऽति धाक ।

अग्ने हृव्यः रक्षस्व

सं ब्रह्मणा पृच्यस्व ।

एकताय स्वाहा द्विताय स्वाहा त्रिताय स्वाहा ॥

[[1-1-9-1]]

आ ददै।

इन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिणः सहस्रभृष्टिः शततेजाः।

वायुरसि तिग्मतेजाः

पृथिवि देवयजन्योषध्यास्ते मूलं मा हिंसिषम्

अपहतो उरुः पृथिव्यै

ब्रजं गच्छ गोस्थानम्।

वर्षतु ते द्यौः

बधान देव सवितः परमस्या परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा मौक्।

अपहतो उरुः पृथिव्यै देवयजन्यै

ब्रजम्॥

[[1-1-9-2]]

गच्छ गोस्थानम्।

वर्षतु ते द्यौर्

बधान देव सवितः परमस्या परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा मौक्।

अपहतो उरुः पृथिव्या अदेवयजनः।

ब्रजं गच्छ गोस्थानम्।

वर्षतु ते द्यौः।

बधान देव सवितः परमस्या परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा मौक्॥

[[1-1-9-3]]

मौक्।

अररुस्ते दिवं मा स्कान्

वसवस्त्वा परि गृह्णन्तु गायत्रेण छन्दसा रुद्रास्त्वा परि गृह्णन्तु त्रैषुभेन छन्दसाऽदित्यास्त्वा परि गृह्णन्तु जागतेन छन्दसा

देवस्य सवितुः सुवे कर्म कृणवन्ति वेघसः।

ऋतमस्यृतसदनमस्यृतश्रीरसि

धा असि स्वधा असि।

उर्वी चासि वस्वी चासि

पुरा क्रूरस्य विसृपो विरप्तिन्

[[1-1-9-4]]

उदादाय पृथिवीं जीरदानुर्यमैरयन्नद्मसि स्वधाभिस्तां धीरासो अनुदृश्य यजन्ते ॥

[[1-1-10-1]]

प्रत्युषै रक्षः प्रत्युषा अरातयः ।

अग्नेर्वस्तेजिष्ठेन तेजसा निष्ठपामि

गोष्ठं मा निर्मृक्षं वाजिनं त्वा सपलसाहैः सं मार्जिम्

वाचं प्राणं चक्षुः श्रोत्रं प्रजां योनिं मा निर्मृक्षं वाजिनीं त्वा सपलसाहीः सं मार्जिम् ।

आशासाना सौमनसं प्रजाः सौभाग्यं तनूम् । अग्नेरनुवता भूत्वा सं नह्ये सुकृतायु कम् ।

सुप्रजसस्त्वा वयैः सुपत्नीरूपं ॥

[[1-1-10-2]]

सेदिमा । अग्ने सपलदभ्नमदव्यासो अदाभ्यम्

इमं वि ष्यामि वरुणस्य पाशं यमबधीत सविता सुकेतः । धातुश्च योनौ सुकृतस्य लोके स्योनं मै सह पत्या करोमि

समायुषा सं प्रजया समग्ने वर्चसा पुनः । सं पत्नी पत्याऽहं गच्छे समात्मा तनुवा मम

महीनां पयोऽस्योषधीनाः रसस्तस्य ते ऽक्षीयमाणस्य निः ॥

[[1-1-10-3]]

वपामि

महीनां पयोऽस्योषधीनाः रसोऽदव्येन त्वा चक्षुषावेक्षे सुप्रजास्त्वाय

तेजौऽसि तेजोऽनुप्रेह्यग्निस्ते तेजो मा वि नैत् ।

अग्नेर्जिहाऽसि सुभर्देवानाम् ।

धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यजुषेयजुषे भव

शुक्रमसि ज्योतिरसि तेजौऽसि

देवो वः सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः

शुक्रं

[[1-1-10-4]]

त्वा शुक्रायां धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यजुषेयजुषे गृह्णामि

ज्योतिस्त्वा ज्योतिष्यर्चिस्त्वा ऽर्चिषि धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यजुषेयजुषे गृह्णामि

[[1-1-11-1]]

कृष्णौऽस्याखरेष्टौऽग्नये त्वा स्वाहा

वेदिरसि बहिर्षेत्वा स्वाहा

बहिरसि सुग्म्यस्त्वा स्वाहा

दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा

स्वधा पितृभ्य ऊर्जैव बर्हिषद्यः ।

ऊर्जा पृथिवीं गच्छत्

विष्णोः स्तूपे इसि ।

ऊर्णांप्रदसं त्वा स्तृणामि स्वासुस्थं देवेभ्यः ।

गन्ध्यवौं इसि विश्वावसुर्विश्वस्मादीषतो यजमानस्य परिधिरिड ईडितः ।

इन्द्रस्य बाहुरसि ॥

[[1-1-11-2]]

दक्षिणो यजमानस्य परिधिरिड ईडितः ।

मित्रावरुणौ त्वोत्तरतः परि धत्तां ध्रुवेण धर्मणा यजमानस्य परिधिरिड ईडितः

सूर्यस्त्वा पुरस्तात् पातु कस्याश्चिद्भिशस्त्याः ।

वीतिहौत्रं त्वा कवे द्युमन्तः समिधीमह्यमेवृहन्तमध्वरे

विशो यन्त्रे स्थः ।

वसूनां रुद्राणामादित्यानां सदसि सीद

जुहुरुपभृद् ध्रुवाऽसि धृताची नाम्ना प्रियेण नाम्ना प्रिये सदसि

[[1-1-11-3]]

सीद ।

एता असदन्त्सुकुतस्य लोके

ता विष्णो पाहि

पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिं पाहि मां यज्ञनियम् ॥

[[1-1-12-1]]

भुवनमसि वि प्रथस्व ।

अग्ने यष्टिरिदं नमः ।

जुहेद्यग्निस्त्वा ह्यति देवयज्यायै ।

उपभृदेहि देवस्त्वा सविता ह्यति देवयज्यायै ।

अग्नाविष्णू मा वामवं क्रमिष्म् ।

वि जिहाथां मा मा सं ताप्तम् ।

लोकं मे लोककृतौ कृणुतम् ।

विष्णोः स्थानमसि ।

इत इन्द्रौ अकृणोद्वीर्याणि

समारभ्योर्ध्वो अध्वरो दिविस्पृशम्

अहुतो

[[1-1-12-2]]

यज्ञो यज्ञपतेः ।

इन्द्रावान्त्स्वाहा

बृहद्बाः

पाहि मा ऽग्ने दुश्वरितादा मा सुचरिते भज

मस्वस्य शिरौ ऽसि सं ज्योतिषा ज्योतिरङ्गाम् ॥

[[1-1-13-1]]

वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्रामेणोद्यमीत् । अथा सुपत्नाः इन्द्रौ मे निग्रामेणाधराः अकः ॥

उद्ग्रामश्च निग्रामश्च ब्रह्म देवा अवीवृधन् । अथा सुपत्नानिन्द्रामी मै विषूचीनान्व्यस्यताम् ॥

वसुभ्यस्त्वा रुद्रेभ्यस्त्वाऽऽदित्येभ्यस्त्वा ।

अक्तः रिहाणा वियन्तु वयः

प्रजां योनिं मा निर्मृक्षम्

आ प्यायन्तामाप् ओषधयः ।

मरुतां पृष्ठतयः स्थ

दिवम् ॥

[[1-1-13-2]]

गच्छ ततौ नो वृष्टिमेरय ।

आयुष्या अग्ने ऽस्यायुर्मे पाहि

चक्षुष्या अग्ने ऽसि चक्षुर्मे पाहि

ध्रुवाऽसि

यं परिधिं पर्यधत्था अग्ने देव पणिभिर्वीयमाणस्तं तं एतमनु जोर्ष भरामि नेदेष त्वदपचेतयातै

यज्ञस्य पाथ उप समितम् ।

सःस्नावभागाः स्थेषा बृहन्तः प्रस्तरेषा वर्हिषदश्च ॥

[[1-1-13-3]]

देवा इमां वाचमभि विश्वै गृणन्त आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्

अग्नेवामपन्नगृहस्य सदसि सादयामि

सुम्नाय सुम्निनी सुम्ने मा धत्तम्।

धुरि धुर्यौ पातम्

अग्ने इदव्यायो इशीततनो पाहि माऽद्य दिवः पाहि प्रसित्यै पाहि दुरिष्टै पाहि दुरद्वन्यै पाहि दुश्चरितात्।

अविषं नः पितुं कृणु सुषदा योनिः स्वाहा

देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गातु

[[1-1-13-4]]

मिति

मनस्सप्त इमं नौ देव देवेषु यज्ञः स्वाहा वाचि स्वाहा वाते धाः ॥

[[1-1-14-1]]

उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या उभा राधसः सह मादुयध्यै। उभा दाताराविषाः रयीणामुभा वाजस्य सातये हुवे वाम्॥

अश्रवः हि भूरिदावत्तरा वां विजामातुरुत वा धा स्यालात्। अथा सोमस्य प्रयती युवभ्यामिन्द्राग्नी स्तोमं जनयामि नव्यम्॥

इन्द्राग्नी नवतिं पुरो दासपलीरधूनुतम्। साकमेकेन कर्मणा ॥

शुचिं नु स्तोमं नवजातं अद्येन्द्राग्नी वृत्रहणा जुषेथाम् ॥

[[1-1-14-2]]

उभा हि वाऽ सुहवा जोहवीमि ता वाजः सद्य उश्तते धेष्ठा ॥

वयमु त्वा पथस्पते रथं न वाजसातये। धिये पूषन्नयुज्महि ॥

पथस्पथः परिपतिं वचस्या कामेन कृतो अभ्यानुर्कम्। स नौ रासच्छुरुधश्चन्द्राग्ना धियं धियः सीषधाति प्र पूषा ॥

क्षेत्रस्य पतिना वयः हितेनैव जयामसि। गामश्वं पोषयित्वा स नः ॥

[[1-1-14-3]]

मृडातीदशै॥

क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मि धेनुरिव पयो अस्मासु धुक्ष्व। मधुश्वतं धृतमिव सुपूतमृतस्य नः पतयो मृडयन्तु ॥

अग्ने नयं सुपथा राये अस्मान्विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्। युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिषां ते नमउक्तिं विधेम ॥

आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छुक्रवाम तदनु प्रवौद्धुम्। अग्निर्विद्वान्त्स यजात्॥

[[1-1-14-4]]

सेदु होता सो अध्वरान्त्स ऋतून्कल्पयाति ॥

यद्वाहिष्ठं तदग्नये बृहदर्च विभावसो। महिषीव त्वद्रियिस्त्वद्वाजा उदीरते ॥

अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्त्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा। पूर्वं पूर्वी बहुला न उर्वी भवा तोकाय तनयाय शं योः ॥

त्वमग्ने व्रतपा असि देव आ

[[1-1-14-5]]

मत्येष्वा । त्वं यज्ञोष्वीङ्ग्यः ॥

यद्वौ वृयं प्रमिनाम् व्रतानि विदुषां देवा अविदुषरासः । अग्निष्ठ विश्वमा पृणाति विद्वान्येभिर्देवाः ऋतुभिः कल्पयाति ॥